

הלכות פסח תעניתא

שנמ

אבל בעלי הברית דהיינו המוהל והסנדק ואבי הבן כיון שיום טוב שלהם הוא יוכלין לאכול (אף בלא שאלה וחרטה) על ידי שילוו התענית ויפרעו תענית אחר יוכלו להפסיק (וא יתירו הנדר) על ידי שאלה וחרטה ומי שמתענה בעד בנו אף שאינו מבעלי הברית יכול לאכול על המילה על ידי שאלה וחרטה:

מן מי שהוא איסמנים כל כך שאם יאכל ביום לא יוכל לאכול בלילה מצה לתיאבון יש לו להתענות בערב פסח כדי שיאכל מצה לתיאבון בלילה לקיים מצות בערב תאכלו מצות לתיאבון:

תעא בערב פסח אחר שעה עשירית אסור לאכול פת וכו' י"ד סעיפים:

א כל אדם אף שאינו איסמנים אסור לו לאכול פת דהיינו מצה עשירה (כמו שיתבאר) מתחלת שעה עשירית בערב פסח עד הלילה כדי שיאכל מצה בלילה לתיאבון ובין שהיום ארוך ובין שהיום קצר לעולם אסור לו לאכול מתחלת רביעי יום האחרון עד הלילה ואפילו להתחיל קודם שעה עשירית אסור אם יודע שתמשוך סעודתו עד תוך שעה עשירית:

ב אבל מותר לאכול מעט פירות או מעט ירקות בין חוץ בין מבושלים או מעט תבשיל העשוי מהמשת המינים שנתבשלו במי פירות להנודגין היתר במי פירות או מעט בשר ודגים וגיבנה וביצים וכן שאר כל המינים שלא אסרו אלא פת בלבד שסועדת את הלב שנאמר ולחם לבב אנוש יסעד ומכל מקום לא התירו משאר המינים אלא מעט אבל לא ימלא כריסו מהן.

וכן יכול לשתות כל המשקין חוץ מיין שלא ישתה ממנו מעט מפני שהוא סועד את

ח נגרא שם ורש"י ר"ה ומשום. מור וש"ע שם. וראה תוס' שם ד"ה דילמא. ט ראה פ"ה המשינות להרמב"ם פ"י מ"א. וז"א סק"א. פור"ח ס"א. י נגרא דף קו ע"ב. מ"א שם. יא ברייתא נגרא דף קנז. ב. מור וש"ע ס"א. יב רב אמי שם, לפרוש רש"י שם ר"ה אבל רשב"ם שם ר"ה תרומא, ר"ף שם (בג, א), ורמב"ם פ"ו ד"ב. מור וש"ע שם. יג רב יצחק שם. מור וש"ע שם. יד ח"י סק"ג. טו רב אמי שם, לפרוש הרא"ש פ"ו ס' יט, ובש"ת כלל ד' ס' ה. וראה לקמן ס"ח (בני מצה שנתפרדה ונתבשלה) החילוק בין תבשיל למצה עשירה (ורע"ל ס"א). טז ח"י סוף סק"ב. יז ראה לעיל ס' תמב ס"ז. יח ברייתא שם. רשב"ם שם. מ"א ס"ק ב. יט מ"א שם. כ כלבו ס' מג. ח"י שם. כא ח"י סק"ב. כב תהלים קד, מג. כג רמב"ם שם. מור וש"ע שם. כד תוס' ברכות לה, ב ר"ה אלא. מרדכי שם רמז קוב. ש"ע ס"א.	ג חזו השני כה. אליה זוטא סק"ג. ח"י סק"ד. וראה גם לעיל ס' רמז ס"ז (לענין ערב שבת). לקמן ס' תעג ס"ד (לענין להסתפר בימי הספירה). גא ראה ש"ע ס' תקנא ס"ב. גב חזו השני שם. אליה זוטא שם. ח"י שם. גג ראה לעיל ס' תמב ס"א וס"א. גד ח"י שם. גה אליה זוטא שם. ח"י שם. גו נגרא דף קח, א. מור וש"ע ס"ג. גז רש"י שם ר"ה לא. מ"א סק"ג. נח נגרא שם. מור וש"ע שם. וראה תוס' שם ר"ה רב ששת. נט מור וש"ע שם. ס שנות יב, יד. סא לכוז ס"ג.

סימן תעא

- א טור. לכוז ס"א.
- ב כ"י ר"ה ומ"ש רבנו כלל. לכוז שם.
- ג מור וש"ע ס"א. וראה לעיל ס' רמז ס"ט, שבשאר ערב שבת אינו נמנע כיון שהוא בלי קביעות סעודה.
- ד תוס' צ"ב, ב ר"ה לא. רא"ש פ"י ס' א.
- ה סוף ד.
- ו חזו"ת צ"ב, ב ונגרא ק, ב. מור וש"ע שם.
- ז משנה שם.

הלכות פסח תעא

שם

הלב כמו פת פסח אבל הרבה יין יכול לשתות מפני שכשהוא שותה הרבה ממנו הוא גורר תאות המאכלים ומכל מקום לא ישתה הרבה כל כך עד שיהא שבע כי בוראי הוא מקלקל תאות המאכלים:

ג מי שהוא אסניגים שאף כשהוא אוכל מעט ביום משעה עשירית ואילך לא יוכל לאכול בלילה לתיאבון אסור לו לאכול אפילו מעט משאר כל הימים:

ד קודם שעה עשירית מותר לאכול פת פסח על דרך שנתבאר בס"ה רמ"ז ומה הוא הפת שיאכל? שהרי חמין אינו יכול לאכול משעה חמישית ואילך? ומצה אינו יכול לאכול כל היום? מעמוד השחר ואילך? שאמרו חכמים? כל האוכל מצה בערב פסח כאלו בועל ארוסתו בבית המיו קודם שיכניסנה לחופה לברך עליה שבע ברכות? ומכין אותו מכת מרדות? הא אינו יכול לאכול אלא מצה עשירה? הריינו שעיריב בה מי פירות? שלא אסרו חכמים לאכול בערב פסח אלא מצה שאדם יכול לצאת בה ידי חובתו בלילה? אבל מצה עשירה אין יוצאין בה כמו שנתבאר בס"ה תס"ב? עיין שם כל פרטי דין זה:

ה אינה נקראת מצה עשירה אלא אם כן מעם המי פירות נרגש במצה אבל אם עירב בה מעט מי פירות ואין מעמן נרגש בה אינה נקראת מצה עשירה? ואסור לאכלה בערב פסח:

ו וכל זה במקומות שנהגין לעשות מצה עשירה אבל כבר נתבאר בסימן תס"ב? שבמדינות אלו אין נוהגין כלל לעשות מצה עשירה? עיין שם המעט:

ז מצה כפולה או נפוחה? שנתבאר בס"ה תס"א? שאסורין אותה באכילה בפסח מספק שמא נתחמצה אף על פי כן אסור לאוכלה בערב פסח אפילו קודם שעה חמישית? שיש לחוש שמא לא נתחמצה ומצה גמורה היא ואסור לאכול מצה בערב פסח:

ח מצה שנאמית בתקונה ואח"כ נתפרדה בין במים בין בשאר משקים ומו פירות ונתבשלה? אע"פ שהפרוסות קיימות בענין שמכריכין עליהם המוציא וברכת

לז רחב"ט שם. רא"ש שם. מור. לבוש שם.
לח רא"ש פ"י סי' א. מור וש"ע סי' ב.
לט מ"א סק"ה וחי' סק"ה. ונדלעיל סי' תכב מ"ו וש"ג.
וראה לעיל שם סי' ג שאמרו חכמים לערב בה מי פירות. וראה לעיל סי' תמ"ג. ולקמן סי' תעה סל"ב (שגלישה בני פירות). וראה לקו"ש ח"י ע' 122 תערה 5. שלחן הערוך ח"ב ע' פרח. גידול תורה (ג. ה) ע' צ.
מ רא"ש שם. מור. לבוש שם.
מא סעף ו.
מב ח"י סי' תסב סק"ב (הרינו שש בה סי'). וראה גם לעיל שם.
מג סעף ז.
מד ראה לעיל סי' רצא סוף סי' וס' תמו סעי' ג' ד' לענין מערה שלשית בע"פ שחל בשבת.
מה מ"א סק"ג.
מז סס"ז (בפירוש) ובס"ג. (נפחה).
מו משנתנות מ"א שם.
מח מהרי"ל הל' ערב פסח (ע' נה). מ"א סק"ב.

כה ברכות שם. וראה גם לקמן סי' תעג סי' א. לעיל סי' קצ"ז סי' ט. סדר בח"ג פ"ה ה"י.
כו ברכות שם ופסחים ק"י. ב. תוס' שם. מרכיב שם. שול"ע שם.
כז מ"ז סוף סק"ב. ח"י סק"ב.
כח רבנו ירוהם ג"ה ח"ג (למ, ד). רמ"א סי' א.
כט מור. לבוש סי' ב.
ל סעף מ.
לא רא"ש פ"י סי' א. מור. לבוש שם.
לב כדלעיל סי' תעג סי' א. ותש"ג.
לג מ"מ פ"ו ה"ב הר"ב בדעת הרמב"ם. רמב"ן במלהמות מו, ב. רמ"א סי' ב. וראה אג"ק ח"ח ע' שיש: יש ליידי מאבילת מצה שלשים יום לפני הפסח.
לד אליה: וזמא סק"ג. ח"י סק"ג.
לה ירושלמי פ"י ה"א. ה"ף פ"ג (מ, א). רא"ש פ"ג סי' ה. לבוש שם.
לו לבוש שם. וראה גם מדר"י וייל סי' קצג. פרישה סק"ג. ח"י סק"ג. מ"מ וציונים.

הלכות פסח תעא

שסא

המוזן^{טו} אף על פי כן מותר לאכלה בערב פסח קודם שעה עשירית שהרי אין אדם יכול לצאת בה ידי חובתו בלילה כמו שנתבאר בס"ת ס"א.

ואם אין הפרוסות קיימות דהיינו שאין מהם כזית בענין שמברכין עליהם בורא מיני מנוזות ומעין שלש^{טז} מותר לאוכלן אף משעה עשירית ולמעלה^{טז} כיון שאין עליהם תורת פת^{טז} כלל לענין ברכה^{טז}.

מצה^{טז} שנאפית כתקונה ואח"כ נתפררה אפילו לפירורין דקין מאוד אסור לאכול הפירורין בערב פסח ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח^{טז} שעדיין תורת לחם עליהם לכל דבר כמו שנתבאר בס"ת קס"ח^{טז}:

ואם חזר ולש את הפירורין הללו בין ושמן ושאר משקין ומי פירות ולא בשלן ולא מנגן אח"כ יש להסתפק^{טז} אם היא נקראת מצה עשירה כי יש לומר^{טז} כיון שכבר נאפית בעוני אף שאחר כך נתעשרה אף על פי כן אני קורא לה לחם עוני שבשעה שנעשית לחם דהיינו כשעת אפייה היתה בעוני או יש לומר^{טז} כיון שנתפררה ואח"כ חזר ולש אותה כמי פירות הרי נשתנית ממנה שהיתה ונפקע ממנה שמה הראשון ונעשת מצה עשירה לפיכך יש להחמיר שלא לצאת בה ידי חובתו בפסח כי שמא היא מצה עשירה וגם שלא לאוכלה בערב פסח^{טז} כי שמא אינה מצה עשירה:

י קמן^{טז} או קמנה^{טז} שאינן יודעין מה שמספרים להן ביציאת מצרים מותר להאכילם מצה בערב פסח כל היום ואפילו קודם קידוש^{טז} משמע שנתבאר בסמ"ן שמי"ג^{טז} ואע"פ שאסור להאכיל הקמן בידים דברים האסורין אפילו אינן אסורין אלא מדברי סופרים^{טז} מכל מקום דברים שאינן אסורין מחמת עצמן אלא שהיו זמן איסור^{טז} כגון מצה בערב פסח או לאכול קודם קידוש מותר להאכילם בידים אם הם צריכין לכך^{טז} כמו שמותר להאכילם בידים ביום הכיפורים ואין מענין אותם אפילו יכולין לסבול התענית^{טז}.

אבל קמן וקמנה שיש בהם דעת להבין מה שמספרים להם ביציאת מצרים בלילה כמו

נט כדלעיל סי' קסח ס"ה, וש"נ.

ג סעף יד.

נד נה"ל שם מ"א שם. כדלעיל סי' קסח שם.

נג כדלעיל סי' (בתבשיל מה' מנינים)

נז כדלעיל סי' תמא ס"ב.

נד כדלעיל סי' קסח ק"א סי' ד (שהמעם הוא, כיון שאפילו כקביעות סעודה אינו מנרך דמוציא וברכת המזון, כמבאר שם סי' ח), מנשא"כ לעיל סי' א (במצה עשירה) שמתעלת בו קביעות סעודה (כדלעיל סי' קסח א).

נה בלה התקין וצאמר ת"ח הנה: שבאן מתחיל ס"מ, וכ"כ בתנאים השלח.

נו ח"י ס"פ.

נז סעף יט.

נח נזהר"ד הל' ערב פסח (ע' נה). ח"י סק"י. וראה גם ב' ה' הערת דלעיל סי' תמא ס"ב"ג (כשנשנו בני פירות).

נט וקפ"ה סי' רפג ר"ה מצה (שהתיר לצאת בו לחולה). דאב"ד פ"י ה"ה. הובא בתוס' שם, וביי"ט סי' תנה

במזון. מדרי"ל שם. דרכי משה סי' ק ה' בשם מדרי"ב. רמ"א סוף ס"ב.

ס שלית מהחש"ך ח"א סי' קסג. הובא בנסח הגדולה

סי קסח הנה"מ. מ"א שם ס"ק כה. סדר ברה"ט פ"ב הפ"ו (שנשתנה ברבם, כשנימחו קצת). וראה לעיל סי' תמא ס"ב, וסי' תמב ס"ח (אף שלא נתבטלה מתורת לחם), מעם נקפח שלא צאת בה ידי חובת מצה (כיון שאין בה טעם מצה).

סא דרכי משה שם. הו"א שם.

סב תרומות הדשן סי' קכה. ב"י ר"ה כתוב. הו"א ס"ב.

סג מ"א סוף סק"ז.

סד ראה לקמן סי' תעב סכ"ג (במסגרי).

סה ס"ז"ו (שם נתבארה דעת המוכרים שמותר להאכיל לקמן דברים האסורים מוכרי סופרים). וראה לעיל סי' רפג ס"ג (שם נתבאר מעם האמור כאן, אף לדעת האסורים להאכיל דברים האסורים מדברי סופרים). לקמן סי' תעב סכ"ג.

סו ח"י דעה הא', דלעיל סי' שנג ס"ה.

סז הו"א סי' רסט סק"א.

סח ראה מ"א שם. וראה מ"מ זעונים.

סט ראה לקמן סי' תרפג מ"א ופ"ה. לעיל סי' רפג שם וש"נ.

הלכות פסח תעא

שסב

שיתבאר כס' תע"ב¹⁷ אסור להאכילם בערב פסח¹⁸ שהרי נאמר¹⁹ והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה וכו' בעבור זה היינו מצה וזמרו המונחים לפניך²⁰ ואם התינוק מלא כריסו ממצה האך שיך לומר לו בעבור זה²¹:

יא יש נוהגין²² שלא לאכול מרור בערב פסח כדי שיאכלנו בלילה לתיאבון²³ וכן שלא לאכול ביום ראשון של פסח כדי לאכלו בליל שני לתיאבון²⁴ וכן נוהגין קצת בני אדם למעט באכילת מצה ביום ראשון כדי לאכלו בליל שני לתיאבון²⁵:

יב אבל יש נוהגין להחמיר עוד שלא לאכול פירות בערב פסח או ביום ראשון של פסח כדי לאכול חרוסת בלילה לתיאבון ואין לחוש למנהג ההוא²⁶ כי החרוסת אין מצוה לאכלו אלא כדי לבטל הארס שבמרור שלא יזיקנו²⁷ ואדרבה אסור לאכול הרבה ממנו עם המרור וצריך לנפצו מעל המרור שלא יבטל מעם המרור²⁸ ואם כן למה לא יאכל פירות בו ביום²⁹:

יג יש נוהגין³⁰ להחמיר שלא לשכר או לפרד המצות בערב פסח שמא ישכח ויאכל מהן וגם למנהג זה אין לחוש³¹ דכיון שאינו רגיל במצה כל השנה אין חוששין שמא ישכח ויאכל³² ועוד דכיון שאיסור אכילת מצה בערב פסח אינו אלא מדברי סופרים אין מהמירין בו כל כך³³:

יד אם התחיל לאכול מצה עשירה קודם שעה עשירית אין צריך להפסיק כשתגיע שעה עשירית³⁴ אלא יבול למשך סעודתו עד הלילה היינו עד בין השמשות³⁵ שהוא ספק חשיכה שאז צריך להפסיק סעודתו.

ואין צריך לברך ברכת המזון מיד³⁶ אלא ימתין עד שיהיה וראי חשיכה מטעם שיתבאר כס' תע"ב³⁷ ואז יפרס מפה על השולחן לכסות הפת עד לאחר קידוש מטעם שנתבאר בסמין רע"א³⁸ ויאמר קידוש היום על כוס ראשון ולא יברך עליו³⁹ כיון שהוא עומד באמצע הסעודה⁴⁰ ואח"כ יאמר ההגדה על כוס שני וגם כן לא יברך עליו (ולפי מנהג מדינות אלו שיתבאר כס' תע"ד⁴¹ צריך לברך בין על כוס ראשון בין על כוס שני מטעם שיתבאר שם) ואחר כך יברך על אכילת מצה על לחם עוני וא"צ לברך המוציא⁴² כיון שהוא באמצע הסעודה ולא הסית העתו כלל מהאכילה כמו שנתבאר כל זה כס' רע"א⁴³:

הנכנסים בחרוסת ומרור (ספר המנהגים – ח"ב"ד ע' 87).
פג מדר"י וז"ל סי' קצב בשם הרמב"ם. רמ"א שם.
פד רמ"א שם.
פה ח"י סק"ה. וראה לקמן סי' תרי"א ס"פ.
פו ח"י שם.
פז תוס' ק, א ד"ה אין.
פח ר"ף (בא, ב). רמב"ם הל' שבת פ"ב הל' ה"ב. נ"י סי' רצט ד"ה אבל. וראה גם לעיל סי' רנ"א ק"א סק"ג.
פט רא"ש פ"א סי' ב, בדיעת הר"ף שם. מור. לבוש סי' ג.
צא סעף ב.
צב סעף י.
צג דא"ש שם. מור. לבוש שם.
צד לבוש שם. וראה לעיל סי' רנ"א ס"א.
צה סעף ב.
צו בעל המאור ורמב"ן בנזחמות (ש, ב). חז"י סק"א. סי' סי' רנ"א סק"ד.
צז סעף יא.

ע סעף כה.
עא תרומת דרשן שם. לבוש סי' ב, מ"א סק"י.
עב שמות יג, ה.
עג מכלתא פ' בא פ"ו ד"ה ותרומת רמב"ם פ"ו ה"א.
עד תרומת הדשן שם. וד"א א שם. וראה גם לקמן סי' תפג ס"ב (בבבסר).
עה רבנו ירוש' ל"ה ח"ד (ט, ב), בשם הרשב"א. רמ"א ס"ב עו רמ"א שם.
עז רבנו משה ס"ח ה רמ"א שם.
עח רבנו כלבו ס' טפ"א א שם. וראה הר"ר אשר (למעט באכילתו). רמ"א שם.
עט רמ"א שם.
פ ונראה קמן רע"ב כפירוש רש"י ורמב"ם. וראה לקמן סי' תנ"ח ס"א.
פא כולקמן שם ס"ב.
פב ל"ב שם. ומנהג חב"ד: התחיל מבקר ע"פ עד אחרי בוקר של מרד השני אין אוכלים ככל המנהגים